

Dálkkádatrievdama ja dán váikkuhusat sámi kultuvrii ja sámiid ruovttuguvlui

Sámi ja dálkkádatrievdama oahpahusa lassimateriála, mii duvdá
oahpahusa OASSI 2

SÁMI DÁLKKÁDATRÁÐÐI • SÄÄMI ŠONŇÂDÂHRÄÄÐI • SÄÄ'M ÄIMMÕS-SUÅVTÕS
SAAMELAINEN ILMASTONEUVOSTO • SAMISKA KLIMARÅDET • SAAMI CLIMATE COUNCIL

- Materiála lea buvttadan sámi dálkkádatráđđi SAAMI-INDI-prošeakta oahpahussii, skuvlemii ja oppalaš didolašvuoda lasiheami várás ovdamearkka dihte sámi oahpahusa, dálkkádatoahpahusa ja luonddubajásgeassima oassin.
- Materiála gávppálaš atnu lea gildojuvvon.
- Materiála lea almmustuhttojuvvon CC BY 4.0 -liseanssain.
- Dárkkít diedut oahpahusa duvdi materiála ulbmilis ja sisdoalus gávdnojit [mielčuovvu dokumeanttas](#). Mii sávvat, ahte oahpástuvvabehtet dasa ovdal materiála anu.

- Materiála čujuhusráva: Sámi dálkkádatráđđi 2026. Dálkkádatrievdama ja dán váikkuhusat sámi kultuvrii ja sámiid ruovttuguvlui. Materiála, mii duvdá oahpahusa OASSI 2. Ramádat 6/2026. Sámi dálkkádatráđi almmustuhttimat.
- Oahpahusa duvdi materiála lea válmmastallan mánggadiedalaš bargjoavku, masa leat gullan:
- **Hilppa Gregow** (Dálkediehtaga lágádus), **Tuula Honkonen** (Nuorta-Suoma universiteahtta), **Jouni Jaakkola** (Oulu universitehta ja Dálkediehtaga lágádus), **Suvi Juntunen** (Oulu universitehta), **Gáijot Biera** ja **Vilgon Inggá Ándde Ovllá** (Sámi dálkkádatráđđi), **Terhi Laurila** (Dálkediehtaga lágádus), **Guhtur Biera Jovnna Mauri** ja **Iisku Juhána Inggá Biret Anne Petra Biret** (Sámi dálkkádatráđđi), **Päivi Meriläinen** (Dearvvašvuoda ja buresbirgema lágádus), **Iisku Juhána Juvvá** ja **Heaikka Ovllá Inggá Lemet** (Sámi dálkkádatráđđi), **Vilja Rentto** (Nuorta-Suoma universiteahtta), **Marja Helena Sivonen** (Suoma birasguovddáš), **Ulla Vesteri** (Sámi dálkkádatráđi čállingoddi) ja **Henni Yläne** (Nuorta-Suoma universiteahtta).

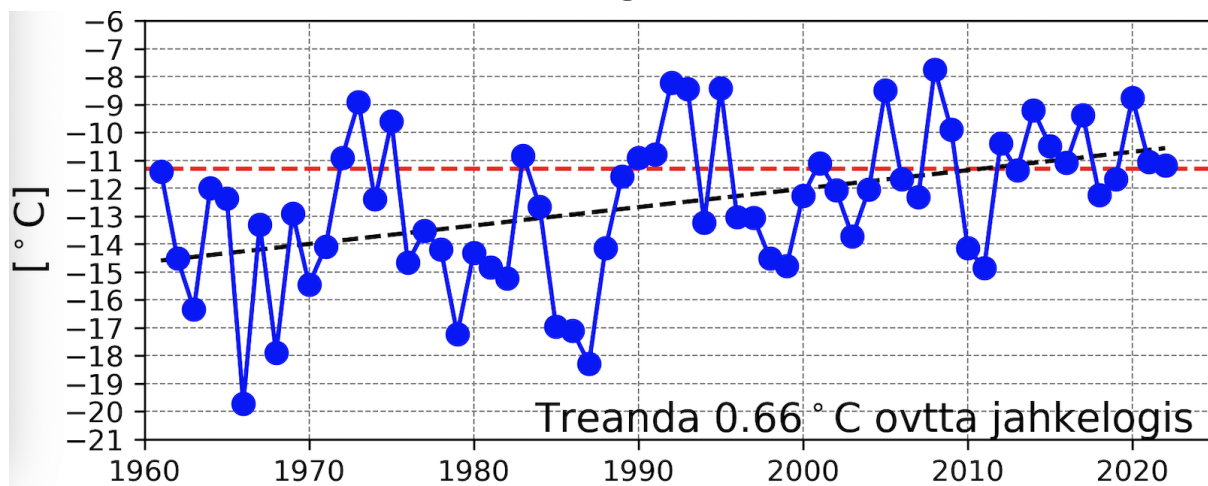
Sámiid ruovttuguovllu dálkkádat 1960-2023

Sámiid ruovttuguovllu lea liegganan 2–3 °C maŋimuš 60 jagi áigge

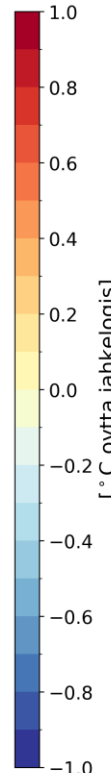
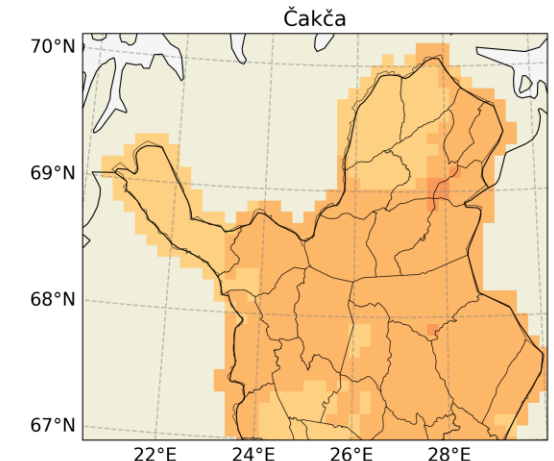
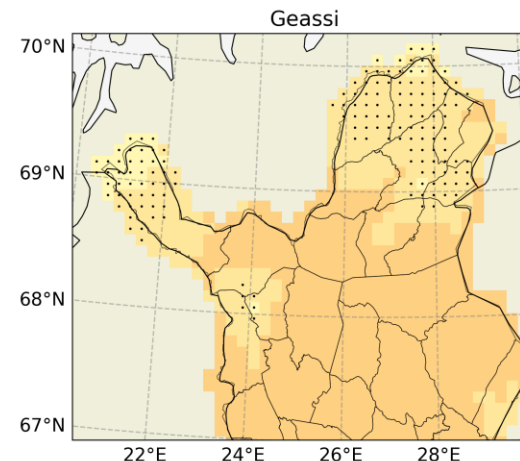
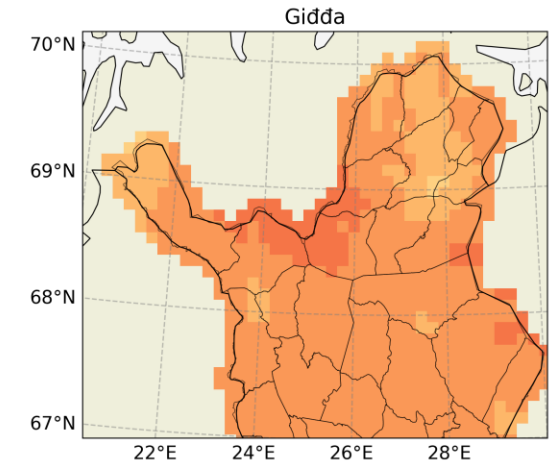
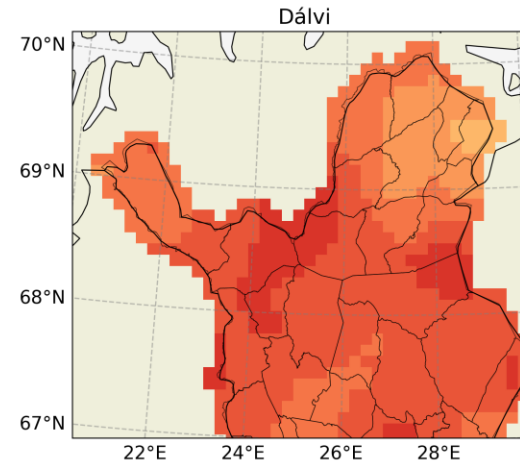
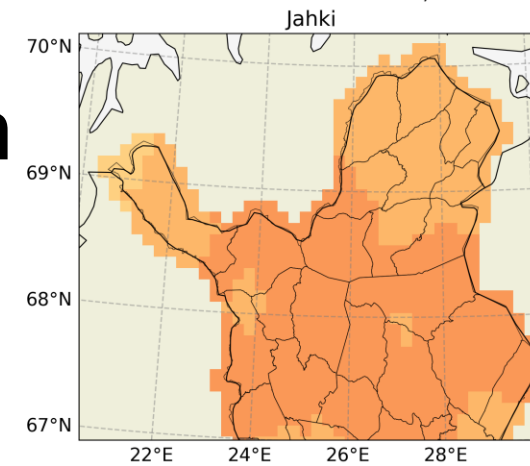
- Temperatuvra lea lohtanan buot jagiáiggiid.
- Dálvit leat liegganan eanemus, juobe 3–5 °C.
- Áigeráidduin oaidnimis guhkes áigge lohtaneaddji treanda, muhto jagiid gaskkas lea molsašuddan.

Boreála guovlu, dalvi

Gáldu: PRESAMI2-fidnu, Näkkäljäjärvi je., 2026

Gaskaliekkasvuoda treanda, 1960–2023

”Mun lean fuobmán, ahte dálvi lea otnon ja rievdan. Ovdal, go ledjen mánná, dálvet soite leahkit guhkes buolašáigodagat, mánnga vahku. Dán áigge sáhttá leat -30 buolašceahki, dál molsašuddá buollašis njáhcui oanehis áiggis.” *Sámi árbevirolaš dieđu eaiggát, davviboreála guovlu*

”Mannan dálvvi (2022-2023) ođđajagemánus lei ovttá beaivve iddes -40, eahkes +5. Liekkasvuoda erohus lei goase 50 ceahki. Dat ii lean dábálaš.” *Sámi árbevirolaš dieđu eaiggát, boreála guovlu*

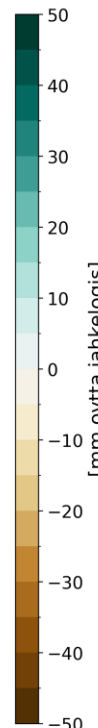
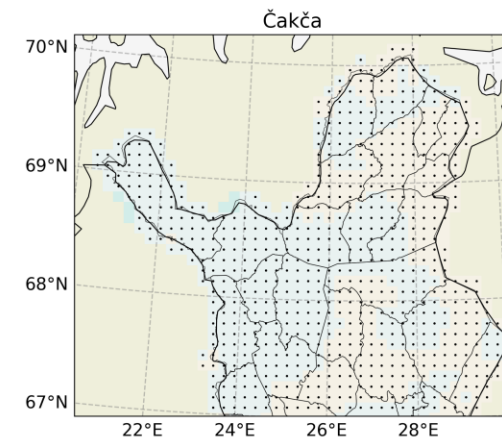
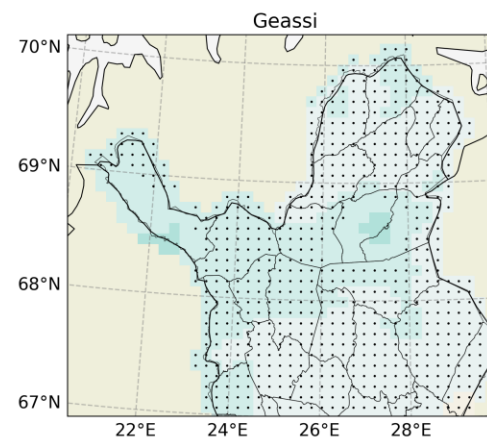
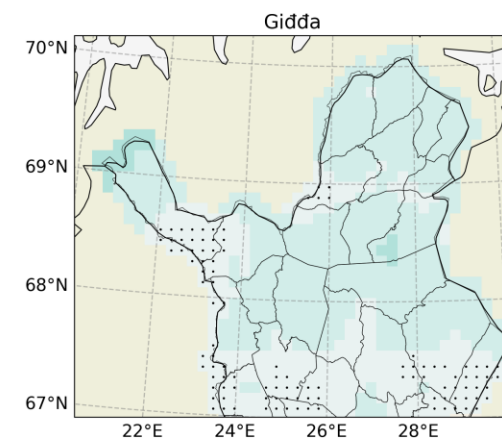
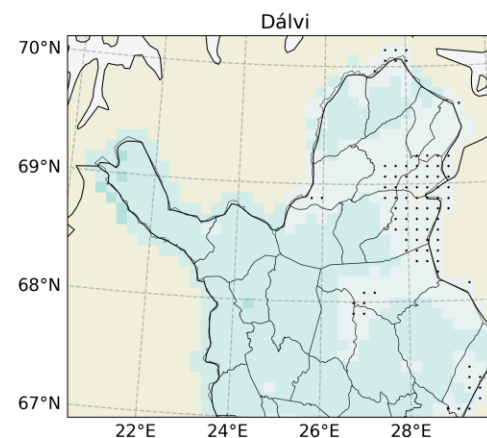
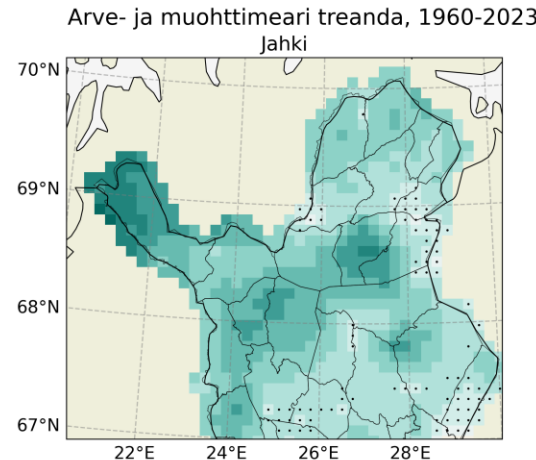
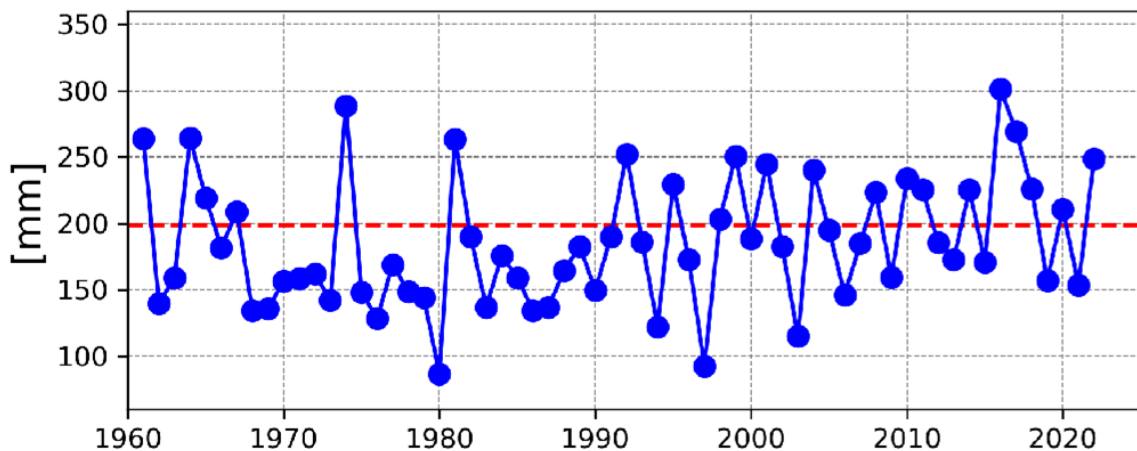

Gowva:
Suvi Juntunen

Dálvvi ja gida arvemeari lassánan measta oba guovllus

- Arvemeari treanddas guvllolaš molsašuddan.
- Jahkásaš arvemeari lassánan sámiid ruovttuguovllus eanemus Giehtaruohtta ja Bátneuođdara bálgesiin.
- Maiddái arvemeariin jagiidgaskasaš molsašuddan fuopmášahti, earenoamážit geasset.

Duottarguovlu, geassi

Suoma ja Norgga gaskasaš boazoáidi gidđat 2015. Dálvet lei hui olu muohta. Áiddi sáhtii rasttildit álkit.

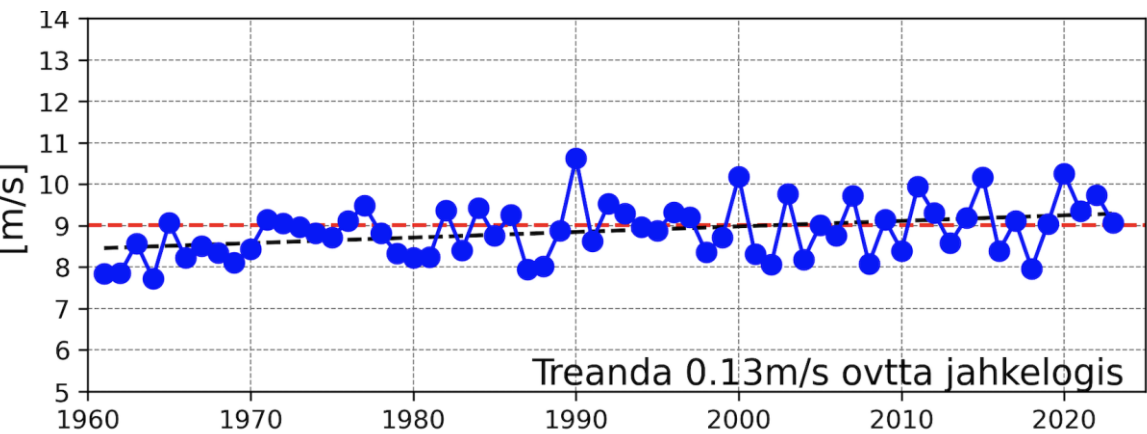
Govva: Juvvá Lemet

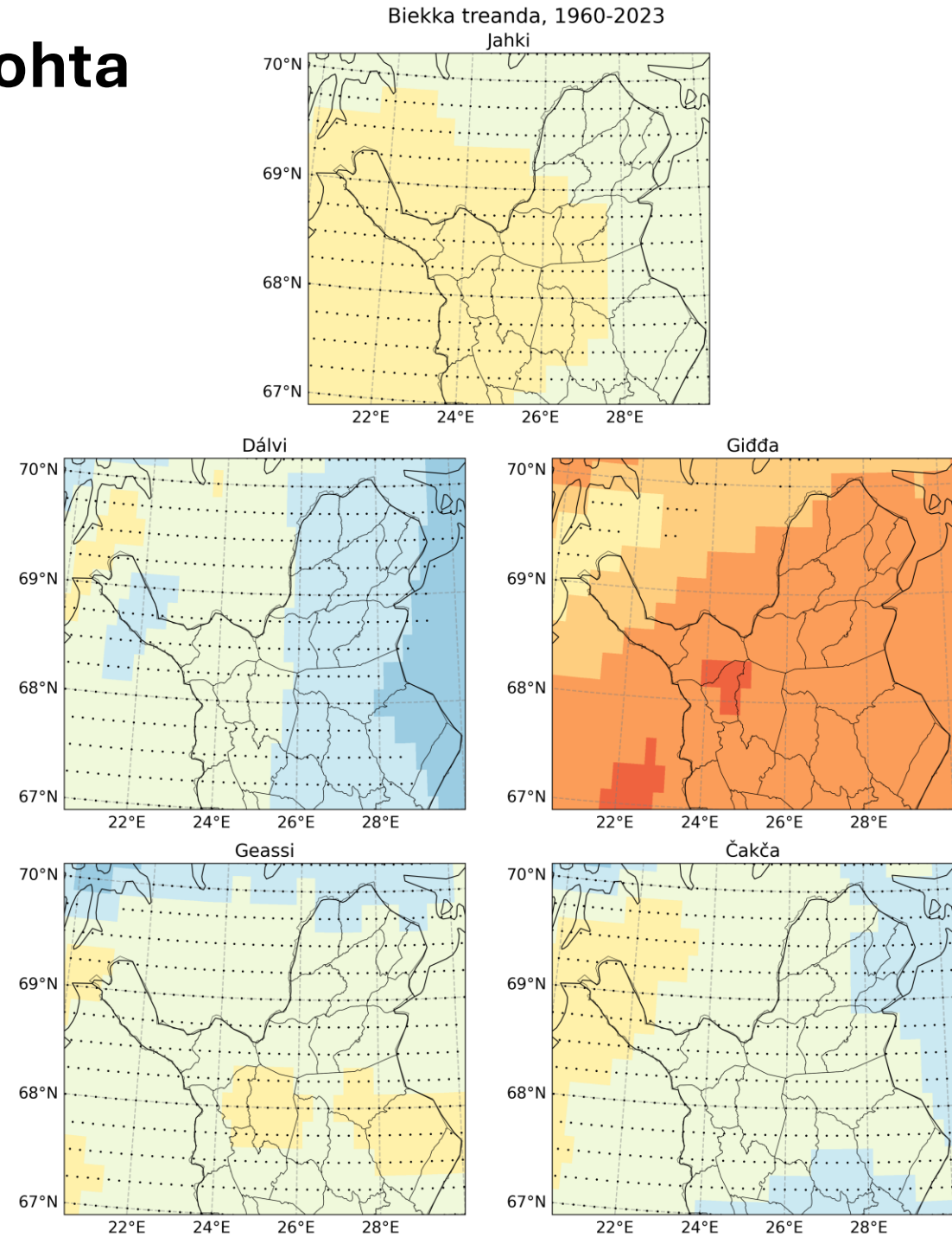
Oba guovllu gaskamearálaš biekkusvuohta garran giđđat 1960-2023 -ráiddus

- Giđđat biekkat garran oba guovllus.
- Biekka hálttiin jagiáiggiin erohusat: dálvet ja geasset lulli- ja nuortabiekkaid oassi sturron, giđđat fas oarjedavádagat.
- Jagiid ja logijagiid gaskasaš stuora molsašuddama dihte válljejuvvon áigeráiddus lea fuopmášahtti mearkkašupmi treandda givrodahkii ja juobe háltái.
- FUOM: guorahallamis vuolleáibmogearddi vuodđorávdnji (925-hPa biekkat) gierabiekkaid sajes, ja gaskamearálaš biekkat eai govvit garra biekkaid ja riđuid.

Davviboreála guovlu, giđđa

Gáldu: PRESAAMI2-prošeakta, Näkkäljärvi je., 2026

Gopmanan boazoáidi
Suoma ja Norgga gaskkas
álgodálvve.
Áidi lea gopmanan garra
biekka ja arvvi
oktasašváikkuhusas.

Govva: Lemet-Andde Näkkäljärvi 2020

Sámiid árbevirolaš dieđu eaiggádiid áiccastagat dálkkádatrievdamis

- Sápmelaččat leat raporterren rievdan diliin 1990-logu rájes.
- Rievdamat leat jodálneuvvan 2000-logus
- Fuomášuvvon earáhuvvamat giedahallet ee.
 - Jagiáiggiid bistima
 - Temperatuvrra ja dan molsašuddama
 - Arvima
 - Molsašuddi diliid
 - Šattolašvuoda
 - Bieggadiliin dáhpuhuvvan earáhuvvamat
 - Eallišlájaid dihttoma
 - Boazodoaluin bargama váttásneuvvama

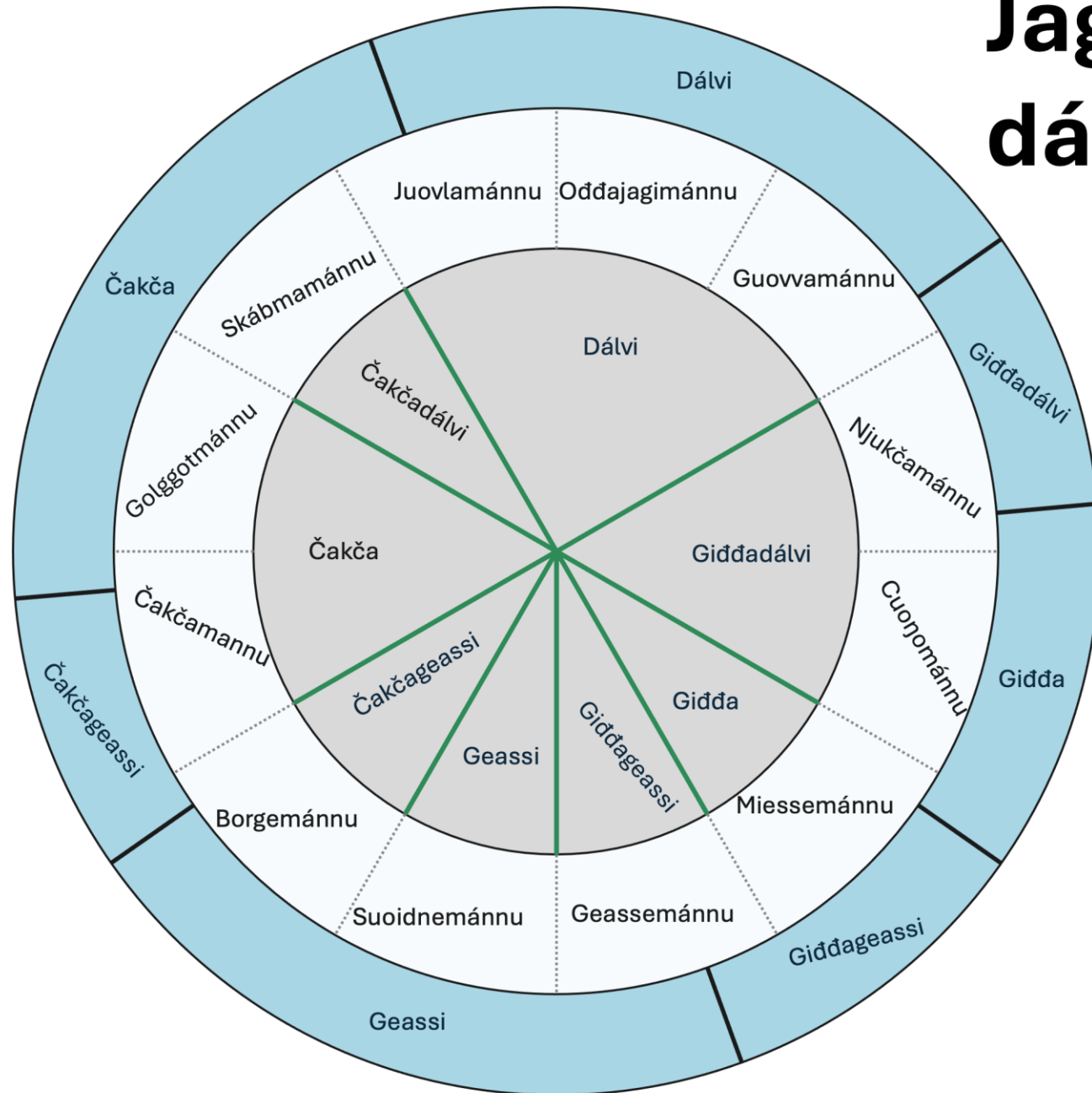

Dálkkádatrievdan ja jagiáiggit

- Sápmelaččain leat leamaš árbevirolaččat gávcci jagiáiggi. Sierra jagiáiggiide leat iežaset dilit ja árbevirolaš ealáhusaid jahkodatbarggut.
- Dálkkádatrievdan lea earáhuhttán árbevirolaš jagiáiggiid ja daid bistima. Čuovvovaš skovis fuobmá earáhuvvama.
 - Čakča lea guhkkon
 - Čakčadálvi lea jávkan
 - Geassi lea árranan
 - Gidđageassi lea láhppome
- Skovvi vuodđuduvvá sámi árbevirolaš dieđu eaiggádiid jearahallamiidda.

Jagiáiggit earáhuvv dálkkádagas

- Sisgierdu: árbevirolaš gávccii jagiáiggi. Ruoná sáhcu = jagi molsahuvvan.
- Gaskagierdu: mánut. Ránes čuokkessáhcu = mánu molsahuvvan.
- Olgogierdu: jagiáiggit, mat leat rievdan dálkkádatrievdama váikkuhusas. Čáhppes sáhcu = jagiáiggi molsahuvvan.

Bargobihtát

5. Mii erohusaid lea dálkkis ja dálkkádagas?
6. Mot dálkkádatrievdan vuhtto árktalaš guovlluin buohtastahtedettiin eará sajis eatnanspáppa nalde?
7. Leatgo fuomašan nuppástusaid iežat eallinbirrasis dehe diliin? Makkáriid?
8. Leatgo fuomášan nuppástusaid jagiáiggiin ja daid guhkkodagas? Makkáriid?
9. Raba Dálkediehtaga lágádusa siidu:
<https://www.ilmatieteenlaitos.fi/tilastoja-vuodesta-1961> ja vállje iežat orrunbáikki dehe dan lagamus áiccadanbáiki. Geahča materiála sierra variábeliiguin. Maid gaskatemperatuvrra nuppástus muitala dálkkádatrievdama váikkuhusain iežat guovllu diliide?

10. Dutkka sámegiel muohtasániid ovdamearkka dihte sátni.org - sátnerájus dehe [mielčuovvu dokumeantta bakte](#).
11. Makkár muohtasánit leat dálá áigge dábálaččat ja mat sániid eai šat adnojuvvo? Manin?
12. Sárggo/mole dehe čále, mot dálkkádatrievdan lea váikkuhan muohttagii.

Gáldut ja lassidieđu:

- Näkkäljärvi, K., Gregow, H., Ahonen, S-J., Hautala, J., Jaakkola, J.K., Juntunen, S., Laurila, T.K., 2026. Dálkkádatrievdama dálá ja nohkkojuvvon váikkuhusat sámii kultuvrii. Ramádat – Sámi dálkkádatráđi almmustuhttimat 5/2026. Sámi dálkkádatráđi.
- Näkkäljärvi, K., Juntunen, S. Jaakkola, J. 2024. Ilmastomuutoksen vaikutukset Suomen saamelaiskulttuuriin (sámás: Dálkkádatrievdama váikkuhusat Suoma sámii kultuvrii). Čilgehus sámiiid duohtavuohka- ja soabadankomišuvdnii. Stáhtaráđi kansliija publikašuvnnat 2024:45
- Dálkkádatdiehtu ovtta čujuhusas: <https://www.ilmasto-opas.fi/>
- Artihkal “Dálkkádatrievdan uhkida sámii kultuvrra ja árbevirolaš ealáhusaid Suomas”: <https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/ilmastonmuutos-uhkaa-saamelaiskulttuuria-ja-perinteisia-elinkeinoja-suomessa>

